

รายงานวิจัย

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

The Participatory Learning of Laws Students

อุไรวรรณ ศรีนารงค์

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

The Participatory Learning of Laws Students

อุไรวรรณ ศรีนารงค์

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

ทุนอุดหนุนโดย ทุนอุดหนุนงานวิจัยสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ งบประมาณ เงินรายได้
ของมหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562

ชื่องานวิจัย	การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ The Participatory Learning of Laws Students
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวอุไรวรรณ ศรีนารงค์
ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เครือวัลย์ อินทรสุข
สาขาวิชา	สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีเสร็จวิจัย 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเอกสารเป็นหลัก เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้การศึกษานักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในห้องเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของนักศึกษา โดยศึกษาถึงปัจจัยด้านตัวผู้เรียน ปัจจัยด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมและการให้บริการของสถาบัน เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาการเรียนการสอนของสาขาวิชานิติศาสตร์ต่อไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ ทั้งหมด จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมิน, แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการวิเคราะห์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Window สถิติในการวิเคราะห์ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 32 คน (58.19%) อายุต่ำกว่า 20 ปี มากที่สุด จำนวน 38 คน (69.09%) ผลการวิเคราะห์แบบประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนกฎหมายของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ ได้แก่ ปัจจัยด้านความพึงพอใจของตัวผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 อยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.29 อยู่ในระดับมาก ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 อยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิด นักศึกษาส่วนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และส่วนใหญ่มีความต้องการให้นำรูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมไปปรับใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะในการกล้ามีส่วนร่วมในการเรียน กิจกรรมที่นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้นำไปใช้เป็นกิจกรรมกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์คำถามเชิงลึก นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนิทสนมกล้าแสดงออกเมื่ออยู่เฉพาะกับกลุ่มเพื่อน แต่ขณะอยู่ในห้องเรียนจะไม่กล้าที่จะแลกเปลี่ยนสอบถามกับอาจารย์ผู้สอน โดยให้เหตุผลว่ากลัวตอบผิด ไม่ชอบความกดดัน ไม่ชอบตกเป็นเป้าสายตา นักศึกษาส่วนใหญ่มีความตั้งใจจริงในการเข้ามาเรียนสาขาวิชานิติศาสตร์เพราะต้องการมีความรู้ในด้านกฎหมายเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพและปกป้องครอบครัวจากการโดนเอาเปรียบเพราะความไม่รู้กฎหมาย ดังนั้นจึงต้องการให้มีการนำเอารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปปรับใช้ในห้องเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาของตัวนักศึกษาเอง

Title	The Participatory Learning of Laws Students
Author	Miss Uraiwun Sienarang
Advisor	Asst. Prof. Khruawan Intharasuk
Major	Laws Phetchabun Rajabhat University
Year	2019

Abstract

This Documentary Research purposed to study impact factors, influencing to the education of Law Students. The research objectives were, first, to study the realization on the participatory learning of Law Students; and second, to analyze problems in the classroom for instructional management development. Three factors were analyzed – student factor, instructional factor, and social and institutional support. 55 Samples were random-selected from Laws students. Research instruments were Five-scales rating scale questionnaire, interview form, and in-dept interview. SPSS for Window application was used to evaluate data into Percentage, Mean, and Standard Deviation.

Research result are as follow: Almost samples' sex were female ($f = 32$, $P = 58.10$) and almost samples' age were below 20 ($f = 38$, $P = 69.09$). The influencing factors to the education of Law Students were; students' satisfaction were interpreted as 'satisfaction' ($\bar{x} = 4.42$); students' understanding were interpreted as 'satisfaction' ($\bar{x} = 4.29$); and the application of knowledge were interpreted as 'satisfaction' ($\bar{x} = 4.42$). The opened-end questionnaire analysis revealed; most of students realize the participatory learning; almost student need to apply the participatory learning pattern into the instructional management for invigorate the participatory skill of the students; almost students need the application in the group activities.

Result of the in-dept interview; almost students fell cordially and ambitious while with their friends but remain quiet while in the classroom. Reasons to remain quiet were; afraid of false answer; pressure anxiety; afraid to be under the limelight. Almost students determined to study Laws to be literacy in laws that will help them in their vocation and to protect their ignorance family-members from to be exploited. By these reasons, Laws students realized the important of the adaptation and application of participatory learning into the class-room for their self-interest.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเป็นพื้นฐานอันสำคัญของสังคมในการที่จะพัฒนาระบบความคิด ความรู้ รวมถึงพัฒนา
ระดับจิตใจของคนในสังคมให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตให้
เป็นไปในทางที่ดี มีความมั่นคงในทางสังคม ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของนักศึกษา
สาขาวิชานิติศาสตร์จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการที่จะผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและเป็นความ
ต้องการของสังคม ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเข้ามาปรับ
ใช้ต่อการเรียนการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพและจบการศึกษาไปแล้วเป็นบัณฑิตที่สังคม
ต้องการ

ดังนั้นการจัดทำวิจัยเล่มนี้มีจุดประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
ของนักศึกษสาขาวิชานิติศาสตร์ และเพื่อสำรวจความพึงพอใจในการศึกษาของนักศึกษา ในการทำวิจัยครั้ง
นี้จะฝากไปด้วยดีมิได้หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคณาจารย์หลายๆท่านทั้งในสาขาวิชานิติศาสตร์
สาขาวิชารัฐศาสตร์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่คอยช่วยเหลือ
ประสานงานจนวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณอาจารย์มนัสนันท์ ปิ่นพิทักษ์ ประธานสาขาวิชานิติศาสตร์
ที่ช่วยผลักดันสร้างแรงบันดาลใจให้ตลอดเวลา ขอขอบคุณอาจารย์ณัฏฐ์ เทียมงาม, อาจารย์อัญญลินด์ กมลนันท
กิจ, อาจารย์สุวนิตย์ เทศนวน ที่คอยให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ขอขอบคุณท่านนายพราวดี พงษ์สิทธิ
ศักดิ์ที่ให้ความกรุณาเป็นวิทยากรในการเผยแพร่ในงานวิจัยเล่มนี้ ขอขอบคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์พิสิษฐ
กุล แก้วงาม ที่ช่วยเหลือในเลี้ยววินาทีสุดท้ายทำให้วิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสวยงาม ขอขอบคุณ
เจ้าหน้าที่ที่คอยสนับสนุนประสานงานจนถึงวินาทีที่วิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ และสุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณ
ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์เครือวัลย์ อินทรสุข ที่มาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิคอยให้คำแนะนำชี้แนะในทุกๆเรื่องจน
งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี งานวิจัยฉบับนี้จะแล้วเสร็จลงด้วยดีไม่ได้เลยหากไม่ได้รับคำแนะนำจากท่าน
สุดท้ายนี้ขอกล่าวขอบคุณอีกครั้งรวมทั้งผู้ที่เอ่ยนามและไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ต้องขออภัย ที่ให้ความ
ช่วยเหลือในด้านต่างๆ มันเป็นประสบการณ์ที่ดีและอบอุ่นมากๆ ที่มีทุกคนคอยให้ความช่วยเหลือที่ดีมา
ตลอด ขอขอบคุณค่ะ

นางสาวอุไรวรรณ ศรีนารงค์ ผู้วิจัย

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	3
ระเบียบวิธีวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ของการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	5
หลักที่ผู้เรียนต้องรู้	6
แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	7
รูปแบบในการจัดการเรียนการสอน	16
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	19
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	19
การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
การแปลผลคะแนนและการวิเคราะห์ข้อมูล	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	22
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	22
ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา	25
ผลการวิเคราะห์คำถามเชิงลึก	26

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	28
	สรุปผลการวิจัย	28
	ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	31
บรรณานุกรม		32
ภาคผนวก		33
	ภาคผนวก ก. รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ	33
	ภาคผนวก ข. ตัวอย่างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	36
	ภาคผนวก ค. ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เรื่อง การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยนักวิจัยหน้าใหม่	47
	ภาคผนวก ง. ภาพการจัดโครงการ	50
ประวัตินักวิจัย		58

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	3
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	22
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านความพึงพอใจ	23
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านความรู้ความเข้าใจ	23
ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการนำความรู้ไปใช้	24

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
2.1	รูปกิจกรรมโครงการ	50
2.2	รูปการสัมภาษณ์เชิงลึก	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานอันสำคัญของสังคมในการที่จะพัฒนาระบบความคิด ความรู้ รวมถึงพัฒนา ระดับจิตใจของคนในสังคมให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตให้ เป็นไปในทางที่ดี มีความมั่นคงในทางสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาคือพื้นฐานของสังคมเลยทีเดียวได้ นับตั้งแต่โบราณมาหากย้อนกลับไปแล้วพบว่า บุคคลที่มีความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคง ในอาชีพการงาน ล้วนแต่เป็นบรรดาผู้มีความรู้ มีความคิด มีสติปัญญาที่ดี ซึ่งก็คือตัวขุนนางหรือข้าราชการ นั้นเองเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ไร้ความรู้ความสามารถแล้วนั้น จะเห็นว่าความเป็นอยู่มีความลำบากแตกต่างกัน อย่างสิ้นเชิง เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็น ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในสังคม เพราะหากจะทำงานซึ่งมีค่าตอบแทนที่สูงก็ จะต้องมีการศึกษาในระดับที่สูงตามไปด้วย เมื่อการศึกษาเป็นปัจจัยอันสำคัญในการดำรงชีวิตบุตรหลาน ผู้ปกครองจึงมีความต้องการผลักดันให้บุตรหลานที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษานั้นตั้งใจเล่าเรียนให้เป็น เด็กที่มีผลการเรียนที่ดี เพื่อในอนาคตจะมีหน้าที่การงานที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพและใน สังคม การเรียนอย่างไรให้ประสบความสำเร็จในการเรียนและมีผลการเรียนดังที่มุ่งหมายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ การเรียนแบบมีส่วนร่วม จึงเข้ามาเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะนำพาไปสู่เป้าหมายความสำเร็จในการศึกษาได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการคิดค้น และ สร้างสรรค์องค์ความรู้และวิชาการใหม่ๆ ให้แก่สังคมประเทศชาติ และท้องถิ่น โดยเป็นสถาบันการศึกษาที่ ผลิตกำลังคนและทรัพยากรทางปัญญา ที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมา ช้านาน และทำหน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษาคือ มุ่งพัฒนาความเจริญขององคกรทางสติปัญญาและความคิด ให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง การศึกษา ในระดับนี้มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพและคุณภาพของผลิตผลด้วย ในการเรียนการสอนใน ระดับอุดมศึกษา ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ กล่าวคือ

- 1) ความมุ่งหมาย
- 2) ปรัชญา
- 3) หลักสูตร
- 4) กระบวนการเรียนการสอน
- 5) การนำเทคโนโลยีการศึกษามาช่วยปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และ
- 6) การวัดและประเมินผลความก้าวหน้าของนักศึกษา

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องจัดให้ครบทั้ง 3 มิติ อันได้แก่

- 1) มิติงานทางด้านการบริหาร
- 2) มิติงานทางด้านวิชาการ
- 3) และมิติงานทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จึงพยายามสร้างคนดีและเก่งอย่างมีสมรรถภาพ ในการผลิตบัณฑิต และพัฒนาบุคลากรให้มีความน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ และปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียงพอพร้อมด้วยคุณธรรมและความรู้ การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้บุคคลสามารถมีส่วนร่วมในการศึกษาหาความรู้ที่เหมาะสมตามศักยภาพของบุคคลนั้นๆ ตามกรอบในการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยสร้างความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนให้แก่บัณฑิต

ดังนั้น ในด้านการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้มีความสนใจ ความใส่ใจ และมีส่วนร่วมในการศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันสูงสุดกับตัวนักศึกษา เพื่อความประเทืองปัญญาและความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพเมื่อนักศึกษาได้จบการศึกษาไปจากมหาวิทยาลัยแล้ว การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนรายวิชา กฎหมายเพื่อพัฒนานิสิตให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนแก้ไขปัญา ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพชรบูรณ์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงสิ่งที่จะสร้างความสนใจให้นักศึกษาหันมาสนใจใฝ่หาความรู้จากการเรียนการสอนรายวิชากฎหมายของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์
2. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชากฎหมายของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์
3. เพื่อศึกษาหารูปแบบในการพัฒนาให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนรายวิชากฎหมาย

1.3 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และนำไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชานิติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อคุณภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์รวมทั้งบุคคลผู้สนใจต่อไป

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรของบุคคล อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีต ทั้งจากการฝึกฝนและการที่มนุษย์ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวและมีปริมาณของความรู้ที่เพิ่มขึ้น จาก 'ไม่รู้' กลายเป็น 'รู้'

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้แบบนี้เป็นดังประสบการณ์ ศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ โดยหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การเรียน คือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (Active Learning) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ของตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้จากผู้สอน จากสื่อต่างๆ รวมทั้งการทำงานกลุ่ม เป็นต้น
2. สะท้อนความคิด/ อภิปราย (Reflection and Discussion) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสร้างบรรยากาศเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยผู้เรียนและครูร่วมกันกำหนดประเด็นหัวข้อในการอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่เพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยใช้ความรู้พื้นฐานจากประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ความคิดรวบยอด (Concept) เป็นขั้นตอนการสร้างความเข้าใจของผู้เรียนเอง โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้จากผลของการสะท้อนความคิดและอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดให้เป็นความรู้ของตนเอง
4. ทดลอง/ ประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application) เป็นขั้นตอนที่ต้องการให้ผู้เรียนนำผลจากขั้นความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางของตนเอง

1.6 ประโยชน์ของงานวิจัย

1. เพื่อทราบถึงวิธีการสร้างความสนใจ กระตุ้นความสนใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์
2. เพื่อทราบถึงความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์
3. เพื่อทราบถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่นักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ต้องการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ค้นคว้ารวบรวม ความหมาย แนวความคิดทฤษฎี และหลักการที่นักศึกษาต้องรู้และควรนำมาใช้ในการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักศึกษาที่ได้รับการอบรม และศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
2. หลักที่ผู้เรียนต้องรู้
3. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
4. รูปแบบในการจัดการเรียนการสอน

2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนับได้ว่าเป็น รูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญในการ ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมใจ ปราบพล กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมโดยการเอาจิตใจเข้า ร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับประสบการณ์ที่ สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการ แสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และ ทักษะการทำงานกลุ่ม

อรจรรย์ ณะแก้วท่ง กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิด โอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง

สุมนชาพรหมบุญ และอรพรรณ พร สีมา กล่าวว่า การเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้ลงมือ ปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหารจัดการการเป็นผู้นำผู้ตาม

ซาร่า โทมัส กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการ เรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้เรียนร่วมกับ ชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนที่ก่อให้เกิด การวิเคราะห์และการเรียนรู้ ประกอบด้วย การ วิเคราะห์ความ ต้องการ การวางแผน การ ตรวจสอบและการประเมินผล

เจีย เซน และคณะ กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็น การส่งเสริมให้นักเรียนมีความ กระตือรือร้นใน การเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งคำถามใน การทำงาน ฝึกการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้จาก ผู้อื่น

กล่าวโดยสรุปการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการ เรียนรู้การทำกิจกรรมกลุ่ม การฝึกฝนทักษะ การแสวงหาความรู้ในรูปแบบ ต่าง ๆ ฝึกการ แก้ไขปัญหาและเรียนรู้จากผู้อื่น

2.2 หลักที่ผู้เรียนต้องรู้

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรมีทักษะการเรียนรู้ ทั้ง 4 องค์ประกอบ แม้บางคนจะชอบหรือ ถนัด หรือ มีบาง องค์ประกอบมากกว่า เช่น เคยมีประสบการณ์จริง แต่ถ้าไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือไม่นำเสนอประสบการณ์ มาร่วมอภิปราย ผู้เรียนนั้นจะขาดการมีทักษะในองค์ประกอบอื่น ฉะนั้น ผู้เรียนควรมีทิศทางการเรียนรู้ทุก ด้าน และควรมีพัฒนาการเรียนรู้ให้ครบทั้งวงจร หรือทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

2.2.1 ประสบการณ์ (experience) เนื้อหาที่ใช้ในการให้ความรู้ หรือนำไปสู่การสอนทักษะต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง que ผู้เรียนมีประสบการณ์มาก่อนแล้ว ผู้สอนจะพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนซึ่งมี ประสบการณ์ดังที่กล่าวแล้ว ได้ดึงประสบการณ์ของตัวเองออกมาใช้ในการเรียนรู้ และสามารถแบ่งปัน ประสบการณ์ของตนเองที่มีให้แก่เพื่อนๆ ที่อาจมีประสบการณ์ที่เหมือน หรือต่างไปจากตนเองได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การใช้กระบวนการกลุ่มของผู้สอน การที่ผู้สอนพยายามให้ผู้เรียนได้ดึงประสบการณ์มาใช้ในการอบรม จะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้สอน และผู้เรียน ดังนี้

ผู้เรียน การที่ผู้เรียนได้ดึงประสบการณ์ของตัวเองออกมานำเสนอร่วมกับเพื่อนๆ จะทำให้ ผู้เรียนรู้สึกว่าตัวเองได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง มีความสำคัญที่มีคนฟังเรื่องราวของตนเองและได้ มีโอกาสรับรู้เรื่องของคนอื่น ซึ่งจะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้สัมพันธภาพในกลุ่มผู้เรียนเป็นไปด้วยดี

ผู้สอน ไม่ต้องเสียเวลาในการอธิบาย หรือยกตัวอย่างให้ผู้เรียนฟัง เพียงแต่ใช้เวลาเล็กน้อย กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง ในกรณีที่ผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่จะสอนหรือมีน้อย ผู้สอนอาจจะยกกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ก็ได้

2.2.2 การสะท้อน และอภิปราย (reflection and discussion) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้เรียนจะได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกร่วมของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเองจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และผลของการสะท้อนความคิดเห็น หรือการอภิปรายจะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย หรือมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ขณะทำกลุ่มผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกที่ดีที่จะทำให้งานสำเร็จ การควบคุมตนเอง และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์ประกอบนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ และเจตคติ ในเรื่องท้อถอย การที่ผู้เรียนจะอภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นได้มากน้อยแค่ไหน เป็นไปตามเนื้อหาที่จะสอนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับใบงานที่ผู้สอนจัดเตรียม ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นอภิปราย หรือตารางการวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนทำได้สำเร็จ

2.2.3 ความคิดรวบยอด (concept) เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หรือเป็นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (knowledge) เกิดได้หลายทาง เช่น จากการบรรยายของผู้สอน การมอบหมายงานให้อ่านจากเอกสาร ตำรา หรือได้จากการสะท้อนความคิดเห็น และอภิปรายในองค์ประกอบที่ 2 โดยผู้สอนอาจจะสรุปความคิดรวบยอดให้จากการอภิปราย และการนำเสนอของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ผู้เรียนจะเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ซึ่งความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ที่ช่วยทำให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

2.2.4 การทดลอง/การประยุกต์แนวคิด (experimentation / application) เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้ทดลองใช้ความคิดรวบยอดหรือผลิตขึ้นความคิดรวบยอดในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนทนา สร้างคำขวัญ ทำแผนภูมิ เล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ หรือเป็นการแสดงถึงผลของความสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 1 ถึง 3 ผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ ในการประเมินผลการเรียนการสอนได้

2.3 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน งานที่สำคัญของผู้สอนก็คือ

ช่วยผู้เรียนแต่ละคนได้เกิดการเรียนรู้ หรือมีความรู้และทักษะตามที่หลักสูตรได้วางไว้ ผู้สอนมีหน้าที่จัดภาระงานในห้องเรียน เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน นักจิตวิทยาได้พยายามทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทั้งสัตว์และมนุษย์ และได้ค้นพบหลักการที่ใช้ประยุกต์ เพื่อการเรียนรู้ในห้องเรียนได้ ทฤษฎีของการเรียนรู้มีหลายทฤษฎีแต่จะขอนามากล่าวเพียง 3 ทฤษฎี คือ

2.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาได้แบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.3.1.1 พฤติกรรมเรสปอนเดนซ์ (Respondent Behavior) หมายถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้าเมื่อมีสิ่งเร้าพฤติกรรมตอบสนองก็จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถจะสังเกตได้ ทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการเรียนรู้ประเภทนี้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning Theory) หรือแบบสิ่งเร้า ผู้ค้นพบการเรียนรู้ลักษณะนี้คือ อีวาน พาฟลอฟ (Ivan Pavlov, 1849–1936) นักสรีรวิทยาชาวรัสเซียที่มีชื่อเสียงมาก พาฟลอฟสนใจศึกษาเกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร โดยได้ทำการทดลองกับสุนัขระหว่างที่ทำการทดลอง พาฟลอฟสังเกตเห็นปรากฏการณ์บางอย่างคือ ในบางครั้งสุนัขน้ำลายไหลโดยที่ยังไม่ได้รับอาหารเพียงแคเห็น ผู้ทดลองที่เคยเป็นผู้ให้อาหารเดินเข้ามาในห้องนั้น สุนัขก็น้ำลายไหลแล้ว จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจุดประกาย ให้พาฟลอฟคิดรูปแบบการทดลองเพื่อหาสาเหตุให้ได้ว่า เพราะอะไรสุนัขจึงน้ำลายไหลทุกๆ ที่ยังไม่ได้รับอาหาร พาฟลอฟเริ่มการทดลองโดยเจาะต่อมน้ำลายของสุนัขและต่อสายรับน้ำลายไหลออกสู่ขวดแก้วสำหรับวัดปริมาณน้ำลาย จากนั้นพาฟลอฟก็เริ่มการทดลองโดยก่อนที่จะให้อาหารแก่สุนัขจะต้องสั่นกระดิ่งก่อน (สั่นกระดิ่งแล้วทิ้งไว้ประมาณ .25 –.50 วินาที) แล้วตามด้วยอาหาร (ผงเนื้อ) ทำอย่างนี้อยู่ 7–8 วัน จากนั้นให้เฉพาะแต่เสียงกระดิ่ง สุนัขก็ตอบสนองคือน้ำลายไหลปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่าพฤติกรรมสุนัขถูกวางเงื่อนไขหรือเรียกว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก จากหลักการข้างต้นสามารถสรุปหลักการเรียนรู้ของพาฟลอฟ ดังนี้ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก = สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข + สิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข = การเรียนรู้ จากการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทดลองของพาฟลอฟ สามารถสรุปออกมาเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ และกฎการเรียนรู้ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์เกิดจากการวางเงื่อนไขที่ตอบสนองต่อความต้องการทางธรรมชาติ
2. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้จากสิ่งเร้าที่เชื่อมโยงกับสิ่งเร้าตามธรรมชาติ
3. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์ที่เกิดจากสิ่งเร้าที่เชื่อมโยงกับสิ่งเร้าตามธรรมชาติจะลดลงเรื่อย ๆ และหยุดลงในที่สุดหากไม่ได้รับการตอบสนองตามธรรมชาติ
4. พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์สิ่งเร้าที่เชื่อมโยงกับสิ่งเร้าตามธรรมชาติจะลดลงและหยุดไปเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามธรรมชาติ และจะกลับปรากฏขึ้นได้อีกโดยไม่ต้องใช้สิ่งเร้าตามธรรมชาติ
5. มนุษย์มีแนวโน้มที่จะจำแนกลักษณะของสิ่งเร้าให้แตกต่างกันและเลือกตอบสนองได้ถูกต้อง

กฎแห่งการเรียนรู้

1. กฎแห่งการลดภาวะ (Law of extinction) คือ ความเข้มข้นของการตอบสนองจะลดน้อยลงเรื่อย ๆ ถ้าอินทรีย์ได้รับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเพียงอย่างเดียว หรือความ มีสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขห่างออกไปมากขึ้น
2. กฎแห่งการฟื้นคืนสภาพ (Law of spontaneous recovery) คือ การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไขที่ลดลงเพราะได้รับแต่สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเพียงอย่างเดียว จะกลับปรากฏขึ้นอีกและเพิ่มมากขึ้น ๆ ถ้าอินทรีย์มีการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องมีสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขมาเข้าคู่ช่วย
3. กฎแห่งสรุปกฎเกณฑ์โดยทั่วไป (Law of generalization) คือ ถ้าอินทรีย์มีการเรียนรู้ โดยการแสดงอาการตอบสนองจากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหนึ่งแล้ว ถ้ามีสิ่งเร้าอื่นที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเดิม อินทรีย์จะตอบสนองเหมือนกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขนั้น
4. กฎแห่งความแตกต่าง (Law of discrimination) คือ ถ้าอินทรีย์มีการเรียนรู้ โดยการตอบสนองจากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขแล้ว ถ้าสิ่งเร้าอื่นที่มีคุณสมบัติแตกต่างจากสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเดิม อินทรีย์จะตอบสนองแตกต่างไปจาก สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขนั้น เช่น ถ้าสุนัขมีอาหารน้ำลายไหลจากการสั่นกระดิ่งแล้วเมื่อสุนัขตัวนั้นได้ยินเสียงประทัดหรือเสียงปืนจะไม่มีอาหารน้ำลายไหล ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตในมุมมองของพาฟลอฟ คือ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ซึ่ง

หมายถึงการใช้สิ่งเร้า 2 สิ่งคู่กัน คือ สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขและสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ คือ การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไข ซึ่งถ้าสิ่งมีชีวิตเกิดการเรียนรู้จริงแล้วจะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า 2 สิ่งในลักษณะเดียวกัน แล้วไม่ว่าจะตัดสิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งออกไป การตอบสนองก็ยังคงเป็นเช่นเดิม เพราะผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขกับการตอบสนองได้นั่นเอง

การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

1. ในแง่ของความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างทางด้านอารมณ์มีแบบแผน การตอบสนองได้ไม่เท่ากัน จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพทางอารมณ์ผู้เรียนว่าเหมาะสมที่จะสอนเนื้อหาอะไร

2.การวางเงื่อนไข เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ด้วย โดยปกติผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนรู้สึกชอบหรือไม่ชอบเนื้อหาที่เรียนหรือสิ่งแวดล้อมในการเรียน

3.การลบพฤติกรรมที่วางเงื่อนไข ผู้เรียนที่ถูกวางเงื่อนไขให้กลัวผู้สอน เราอาจช่วยได้โดยป้องกันไม่ให้ผู้สอนทำโทษเขา

4.การสรุปความเหมือนและการแยกความแตกต่าง เช่น การอ่านและการสะกดคำ ผู้เรียนที่สามารถสะกดคำว่า "round" เขาก็ควรจะเรียนคำทุกคำที่ออกเสียง o-u-n-d ไปในขณะเดียวกันได้ เช่นคำว่า found, bound, sound, ground, แต่คำว่า wound (บาดแผล) นั้นไม่ควรเอาเข้ามารวมกับคำที่ออกเสียง o - u - n - d และควรฝึกให้รู้จักแยกคำนี้ออกจากกลุ่ม

2.3.1.2 พฤติกรรมโอเปอแรนต์ (Operant Behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือสัตว์แสดง พฤติกรรมตอบสนองออกมา โดยปราศจากสิ่งเร้าที่แน่นอน และพฤติกรรมนี้มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้อธิบาย Operant Behavior เรียกว่า ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning Theory) ซึ่งมี สกินเนอร์ (B.F. Skinner) เป็นเจ้าของทฤษฎีสกินเนอร์ได้ทดลองการวางเงื่อนไขแบบโอเปอแรนต์กับหนูและนกในห้องทดลอง จนกระทั่งได้หลักการต่าง ๆ มาเป็นแนวทางการศึกษาการเรียนรู้ของมนุษย์สกินเนอร์มีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขและสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม เพราะทฤษฎีนี้ต้องการเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อม สิ่งสนับสนุนและการลงโทษ โดยพัฒนาจากทฤษฎีของ พาฟลอฟ และธอร์นไดค์ โดยสกินเนอร์มองว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นพฤติกรรมที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อมของ

ตนเอง พฤติกรรมของมนุษย์จะคงอยู่ตลอดไป จำเป็นต้องมีการเสริมแรง ซึ่งการเสริมแรงนี้มีการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) และการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) การเสริมแรง หมายถึง ผลของพฤติกรรมใด ๆ ที่ทำให้พฤติกรรมนั้นเข้มแข็งขึ้น การเสริมแรงทางบวก หมายถึง สภาพการณ์ที่ช่วยให้พฤติกรรมโอเปอเรนต์เกิดขึ้นในด้านความที่น่าจะเป็นไปได้ ส่วนการเสริมแรงทางลบ เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์อาจจะทำให้พฤติกรรมโอเปอเรนต์เกิดขึ้นได้ในการดำเนินการเสริมแรงนั้น สกินเนอร์ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยได้แยกวิธีการเสริมแรงออกเป็น 2 วิธี คือ

1) การให้การเสริมแรงทุกครั้ง (Continuous Reinforcement) เป็นการให้การเสริมแรงทุกครั้งให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2) การให้การเสริมแรงเป็นครั้งคราว (Partial Reinforcement) เป็นการให้การเสริมแรงเป็นครั้งคราว โดยไม่ให้ทุกครั้งให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยแยกการเสริมแรงเป็นครั้งคราว ได้ดังนี้

- เสริมแรงตามอัตราส่วนที่แน่นอน
- เสริมแรงตามอัตราส่วนที่ไม่แน่นอน
- เสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน
- เสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไม่แน่นอน

การเสริมแรงแต่ละวิธีให้ผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน และพบว่า การเสริมแรงตามอัตราส่วนที่ไม่แน่นอนจะให้ผลดีในด้านที่พฤติกรรมที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้นในอัตราสูงมาก และเกิดขึ้นต่อไปอีกเป็นเวลานานหลังจากที่ไม่ได้รับการเสริมแรง จากการศึกษาและทดลองของสกินเนอร์ นั้น สามารถสรุปเป็นลักษณะ และทฤษฎีการเรียนรู้ของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนต์หรือทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำได้ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปในที่สุด
2. การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว
3. การลงโทษทำให้เรียนรู้ได้เร็วและลืมเร็ว

4. การให้แรงเสริมหรือให้รางวัลเมื่อผู้เรียนกระทำพฤติกรรมที่ต้องการ สามารถช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้

การนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

1. ในการสอน การให้การเสริมแรงหลังการตอบสนองที่เหมาะสมของเด็กจะ ช่วยเพิ่มอัตราตอบสนองที่เหมาะสมนั้น
2. การเว้นระยะการเสริมแรงอย่างไม่เป็นระบบ หรือเปลี่ยนรูปแบบการ เสริมแรงจะช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทนถาวร
3. การลงโทษที่รุนแรงเกินไป มีผลเสียมาก ผู้เรียนอาจไม่ได้เรียนรู้หรือจำสิ่งที่ เรียนรู้ไม่ได้ ควรใช้วิธีการงดการเสริมแรงเมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
4. หากต้องการเปลี่ยนพฤติกรรม หรือปลูกฝังนิสัยให้แก่ผู้เรียน ควรแยกแยะ ขั้นตอนของปฏิกิริยาตอบสนองออกเป็นลำดับขั้น โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน และจึงพิจารณาแรงเสริมที่จะให้แก่ผู้เรียน

2.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (Constructivism)

มีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (active) และสร้างความรู้ ความ เชื่อมพื้นฐานของ Constructivism มีรากฐานมาจาก 2 แหล่ง คือจากทฤษฎีพัฒนาการของพือาเจต์ และวิก็อตสกี ทฤษฎี Constructivism จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ

2.3.2.1 Cognitive Constructivism หมายถึงทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม ที่มีรากฐาน มาจากทฤษฎีพัฒนาการของพือาเจต์ ทฤษฎีนี้ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (active) และเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นใน ใจเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทในการก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางพุทธิปัญญาขึ้น เป็นเหตุให้ผู้เรียน ปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่ จนกระทั่งเกิดความสมดุลทางพุทธิปัญญาหรือเกิด ความรู้ใหม่ขึ้น

2.3.2.2 Social Constructivism เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของวิก็อตสกี ซึ่งถือว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น (ผู้ใหญ่หรือเพื่อน) ในขณะที่ผู้เรียนมี ส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองาน ในสถานะสังคม (Social Context) ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญและขาดไม่ได้

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปรความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม

- 1) ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
- 2) การเรียนรู้สิ่งใหม่ขึ้นกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- 3) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
- 4) การจัดสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

อย่างมีความหมาย

ตัวอย่างทฤษฎีในกลุ่มพุทธิปัญญานิยม

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ บรูเนอร์ (Bruner) เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจเรื่องของพัฒนาการทางสติปัญญาต่อเนื่องจากเพียเจต์ บรูเนอร์เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง (discovery learning) แนวคิดที่สำคัญของ บรูเนอร์มีดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

- 1) การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก
- 2) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน แลสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ
- 3) การคิดแบบหยั่งรู้ (intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้
- 4) แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้
- 5) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 ชั้น ใหญ่ๆ คือ

- ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือขั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่างๆ การลงมือกระทำช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ
 - ขั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้ และสามารถเรียนรู้จากภาพ แทนของจริงได้
 - ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นขั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้
- 6) การเรียนรู้เกิดได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถสร้างหรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
- 7) การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (discovery learning)

การนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

- 1) กระบวนการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีความหมายสำหรับผู้เรียน
- 2) การวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำก่อนการสอน
- 3) การจัดหลักสูตรแบบเกลียว (Spiral Curriculum) ช่วยให้สามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิดรวบยอดและวิธีสอน ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน
- 4) ในการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มาก เพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
- 5) การสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
- 6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
- 7) การสอนความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น
- 8) การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2.3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory)

เป็นทฤษฎีของศาสตราจารย์บันดูรา แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ประเทศสหรัฐอเมริกา บันดูรามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ บันดูราอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

1) บันดูรา ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน บันดูราได้ถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะ เรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรมและได้อธิบายการปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

2) บันดูรา ได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ บันดูราได้สรุปว่า พฤติกรรมของมนุษย์อาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท

- พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ซึ่งแสดงออก หรือ กระทำสม่ำเสมอ
- พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ
- พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริง ๆ

3) บันดูรา ไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอยู่เสมอ

การประยุกต์ในด้านการเรียนการสอน

1) ตั้งวัตถุประสงค์ที่จะทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรม หรือเขียนวัตถุประสงค์เป็นเชิงพฤติกรรม

2) ผู้สอนแสดงตัวอย่างของการกระทำหลายๆตัวอย่าง ซึ่งอาจจะ เป็น คน การ์ตูน ภาพยนตร์ วิดีโอ โพรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

3) ผู้สอนให้คำอธิบายควบคู่ไปกับการให้ตัวอย่างแต่ละครั้ง

4) ชี้แนะขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสังเกตแก่นักเรียน เช่น แนะนำให้นักเรียนสนใจสิ่งเร้าที่ควรใส่ใจหรือเลือกใส่ใจ

5) จัดให้นักเรียนมีโอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ เพื่อจะได้ดูว่านักเรียนสามารถที่จะกระทำโดยการเลียนแบบหรือไม่ ถ้านักเรียนทำได้ไม่ถูกต้องอาจจะต้องแก้ไขวิธีการสอนหรืออาจจะแก้ไขที่ตัวผู้เรียนเอง 6. ให้แรงเสริมแก่นักเรียนที่สามารถเลียนแบบได้ถูกต้อง เพื่อจะให้นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

2.4 รูปแบบในการจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้ สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนในลักษณะของการบูรณาการ ซึ่งมี 3 วิธี (สมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา, 2549, หน้า 45) อาจสรุปได้ดังนี้

2.4.1 กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้ มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีการแบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม สามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เกมเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุกสนาน มีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อนซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน และฝึกความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

2) บทบาทสมมติเป็นกิจกรรม กลุ่มที่ผู้เรียนจะต้องแบ่งบทบาทและหน้าที่ให้ สมาชิกในกลุ่มได้แสดงบทบาทตามสถานการณ์ ที่สมมุติขึ้น

3) กรณีตัวอย่างเป็นการเรียนจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์อภิปรายเพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหา

4) การอภิปรายกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่ผู้สอน กำหนดหรือที่กลุ่มสนใจร่วมกัน

2.4.2 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของกลุ่มโดยมี ตัวอย่างของกิจกรรมดังต่อไปนี้

1) การเล่าเรื่องรอบวง (Round Robin) เป็นเทคนิคการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา ความรู้ สิ่งที่ตนกำลังศึกษาหรือสิ่งที่ตนเองประทับใจให้กลุ่มฟัง

2) มุมสนทนา เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มเข้าไปนั่งตามมุมหรือจุดต่าง ๆ ของห้องเรียน และช่วยกันหาคำตอบสำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้สอนยกขึ้นมา และเปิดโอกาสให้นักเรียนอธิบายเรื่องราวที่ตนศึกษาให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

3) ผู้ตรวจสอบ (Pairs Check) เป็นกิจกรรมที่แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 หรือ 6 คน ให้ผู้เรียนจับคู่กันทำงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะวิธีแก้ปัญหา อีกคนทำหน้าที่แก้ไขข้อ

4) ผู้คิดเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องคิดคำตอบของตนเอง แล้วนำคำตอบมาอภิปรายกับเพื่อนที่นั่งติดกับตนนำคำตอบมาเล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

5) ปริศนาความคิด (Jigsaw) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาที่ผู้สอนกำหนดให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มประจำจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม ผู้เรียนที่ศึกษาเนื้อหา เดียวกันจากทุกกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมกันศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจ แล้วหาวิธีอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตนฟังแล้วกลับเข้ากลุ่มประจำเพื่อเล่าเรื่องที่ตนศึกษาให้เพื่อนฟัง

6) กลุ่มร่วมมือเป็นกิจกรรมที่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาหรือทำกิจกรรมที่ต่างกันทำ เมื่อ ทำเสร็จแล้วจึงนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่มเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ สมาชิกในกลุ่มควรอ่านทบทวนและตรวจแก้ไขภาษานำก่อนการนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน

7) การร่วมมือกันแข่งขันเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขันสมาชิกในกลุ่มทั้งสองต้องมีจำนวนเท่ากัน กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มผู้ตัดสิน ทุกกลุ่มต้องศึกษาเนื้อหาให้เข้าใจ สมาชิกกลุ่มแข่งขันแต่ละคนต้องเขียนคำถามมอบให้กลุ่มผู้ตัดสินโดยไม่ต้องให้คำตอบ กลุ่มแข่งขันแต่ละกลุ่มจะเตรียมข้อสอบให้เพื่อนของตน เมื่อถึงเวลาแข่งขันผู้ตัดสินอธิบายกติกาและเรียกตัวแทนของกลุ่มแข่งขันออกมาทีละคนหรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสมเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าเป็นผู้ชนะ

8) ร่วมกันคิด กิจกรรมนี้เริ่มจากผู้สอนถามคำถามและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ จากนั้นผู้สอนจึงเรียกให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทุกๆ กลุ่มตอบคำถามเป็นวิธีการที่ นิยมใช้ในการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ

2.4.3 การเรียนรู้แบบสรสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้และสรสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้นด้วยตนเอง ความแข็งแกร่งและความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มี โอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่นๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยงตรวจสอบกับสิ่งใหม่ๆ แนวคิดของการเรียนรู้แบบสรสร้างความรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสรสร้างความรู้ ความรู้ เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสรสร้างสรสร้างความรู้ ใหม่และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบสรสร้างความรู้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, 2540, หน้า 48-49)

- 1) การสอนของผู้สอนคือการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน สรสร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง
- 2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการสรสร้างความคิดรวบยอด ทฤษฎีและแบบจำลองขึ้นใหม่ของแต่ละบุคคล
- 3) ผู้สอนช่วยผู้เรียนสรสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ ช่วยผู้เรียนสรสร้างความรู้ความคิดรวบยอดที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 4) ผู้สอนช่วยผู้เรียนตรวจสอบความเข้าใจโดยพิจารณาว่าความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นได้ประสานกันเป็นระเบียบเป็นโครงสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในบริบททางสังคมได้เพียงใด
- 5) ผู้สอนช่วยผู้เรียนสรสร้างแผนผังความคิด โดยให้ผู้เรียนนำความรู้ความคิดรวบยอดที่สรสร้างขึ้นมามีปราชัยร่วมกันเป็นกลุ่มแล้วจึงทำเป็นแผนผังความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเอกสารเป็นหลัก ซึ่งให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คือ เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในห้องเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของนักศึกษา โดยศึกษาถึงปัจจัยด้านตัวผู้เรียน ปัจจัยด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมและการให้บริการของสถาบัน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษารั้งนี้คือนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ ภาคปกติชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 55 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 หมายถึงการปรับตัวระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึงการปรับตัวระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึงการปรับตัวระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึงการปรับตัวระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึงการปรับตัวระดับน้อยที่สุด

โดยแบบสอบถามจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ประเภทของผู้เข้าร่วมโครงการ ข้อคำถามเป็นแบบตรวจคำตอบ (Check List) จำนวน 3 ข้อ

2) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ไปใช้ในการศึกษาวิชากฎหมายของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์สู่การประกอบวิชาชีพกฎหมาย มี

องค์ประกอบทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจของผู้เรียน ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการ และกานนำความรู้จากการเข้าอบรมไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ

3.2.2 แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened Form) เพื่อทราบถึงความต้องการของนักศึกษา

ตอนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 2 ความต้องการของนักศึกษาในการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 ผลของการใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

3.2.3 บทสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสุ่มสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการบางคน

ตอนที่ 1 ลักษณะ พฤติกรรม นิสัยส่วนตัว

ตอนที่ 2 ความต้องการใส่ใจในการศึกษา

ตอนที่ 3 สาเหตุที่ทำให้ผลการเรียนไม่เป็นไปตามที่มุ่งหมาย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาประเด็นหลักของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการศึกษากฎหมายของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์สู่การประกอบวิชาชีพกฎหมายและสร้างแบบสอบถามจากประเด็นที่ได้จำนวน 1 ชุด

3.3.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม หากไม่สอดคล้องผู้วิจัยจะทำการแก้ไขหรือเพิ่มเติมเพื่อให้แบบสอบถามมีความสอดคล้องกับการวิจัยมากที่สุด

3.3.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามความจริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากงานวิจัย และประมวลผลการวิจัย

3.3.5 สรุปผลการวิเคราะห์และจัดทำรายงานวิจัย

3.4 การแปลผลคะแนนและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 เมื่อได้ข้อมูลตามที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตาม โดยวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อบรรยายลักษณะ โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ได้แก่ การหาค่าร้อยละ

(Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางและการบรรยาย สำหรับเกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตตามเกณฑ์จุดกลางของช่วงระดับคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า ระดับการปรับตัวอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายความว่า ระดับการปรับตัวอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า ระดับการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า ระดับการปรับตัวอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า ระดับการปรับตัวอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4.2 ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิดเก็บรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้นจึงนำมาแปลค่าสรุปเป็นเชิงสถิติ

3.4.3 การสุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมข้อมูล ความต้องการ จากนั้นจึงนำมาแปลค่า

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาถึงสิ่งที่
จะสร้างความสนใจให้นักศึกษาหันมาสนใจใฝ่หาความรู้จากการเรียนการสอน เพื่อสำรวจความพึงพอใจ
ของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชากฎหมาย และเพื่อศึกษาหารูปแบบในการพัฒนาให้นักศึกษา
สาขาวิชานิติศาสตร์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนรายวิชากฎหมาย ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตาม
วัตถุประสงค์ ต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามลักษณะของบุคคล

สถานะของบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ	ชาย	23	41.81
	หญิง	32	58.19
	รวม	55	100
2.อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	38	69.09
	21-30 ปี	17	30.91
	31-40 ปี	0	0
	41 ปีขึ้นไป	0	0
	รวม	55	100

จากตารางที่ 4.1.1 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวนร้อยละ 58.19 เพศชาย
จำนวนร้อยละ 41.81 ส่วนอายุนั้นลำดับมากที่สุดคือต่ำกว่า 20 ปี จำนวนร้อยละ 69.09 ลำดับรองลงมา คือ 21-
30 ปี จำนวนร้อยละ 30.91

ตารางที่ 4.1.2 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ภายใต้งานวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์”

ข้อ	หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ค่าความ เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับค่า ความจริง
1	การจัดเนื้อหาและกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.41	0.81	มาก
2	เอกสารและวัสดุในการจัดกิจกรรมมีเพียงพอ	4.36	0.10	มาก
3	กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นที่น่าสนใจ	4.43	0.14	มาก
4	ความสามารถของวิทยากรในการบรรยายและดำเนินการ	4.6	0.12	มาก
5	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.07	0.14	มาก
6	ความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรม	4.45	0.13	มาก
7	ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	4.70	0.10	มาก
8	ควรมีการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป	4.40	0.10	มาก
	รวม	4.42	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.1.2 การจัดเนื้อหาทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ พบว่า นักศึกษามีความพอใจในประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก คือ 4.70 ความสามารถของวิทยากรอยู่ในระดับรองลงมา คือ 4.60 รองลงมาตามลำดับ ความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรม คือ 4.45 กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นที่น่าสนใจ คือ 4.43 การจัดเนื้อหาและกิจกรรมมีความเหมาะสม คือ 4.41 ควรมีการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป คือ 4.40 เอกสารและวัสดุในการจัดกิจกรรมมีเพียงพอ คือ 4.36 และความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม คือ 4.07

ตารางที่ 4.1.3 ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ภายใต้งานวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์”

ข้อ	ปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าความ เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับค่า ความจริง
1	ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ก่อนเข้าร่วมโครงการ	3.85	0.13	มาก

2	ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ	4.63	0.10	มาก
3	สามารถบอกประโยชน์จากการที่ได้รับการอบรมได้	4.40	0.14	มาก
4	สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับในการอบรม	4.30	0.13	มาก
	รวม	4.29	0.12	มาก

จากตารางที่ 4.1.3 ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลังจากที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย คือ 4.63 สามารถบอกประโยชน์จากการที่ได้รับการอบรมได้อยู่ในระดับรองลงมา คือ 4.40 สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับในการอบรมอยู่ในลำดับรองลงมาตามลำดับ ค่าเฉลี่ย คือ 4.30 และความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ก่อนเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับต่ำสุด ค่าเฉลี่ย คือ 3.85

ตารางที่ 4.1.4 การนำความรู้ไปใช้ของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ภายใต้งานวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์”

ข้อ	ปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับค่าความจริง
1	สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้	4.50	0.13	มาก
2	สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ / ถ่ายทอดต่อชุมชนได้	4.34	0.10	มาก
3	สามารถให้คำปรึกษาแก่บุคคลอื่นได้	4.38	0.14	มาก
4	มีความมั่นใจในการที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้	4.49	0.13	มาก
	รวม	4.42	0.12	มาก

จากตารางที่ 4.1.4 ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยคือ 4.50 มีความมั่นใจในการที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ อยู่ในระดับรองลงมา ค่าเฉลี่ยคือ 4.49 สามารถให้คำปรึกษาแก่บุคคลอื่นได้ ค่าเฉลี่ยคือ 4.38 และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ / ถ่ายทอดต่อชุมชนได้ ค่าเฉลี่ยคือ 4.34

4.2 ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดเพื่อทราบความรู้ความเข้าใจ ความต้องการ และผลของการใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

4.2.1 เมื่อให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ก่อนที่จะเริ่มบรรยาย ผลปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานที่ถูกต้องแล้วทุกคน รู้ว่าเป็นการเรียนรู้โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รู้ว่าต้องมีกิจกรรมที่ใช้ในการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ แต่ไม่ทราบถึงผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่าเมื่อใช้รูปแบบของการเรียนการสอนนี้แล้วผู้ศึกษาจะได้รับผลดีอย่างไร มีเพียงส่วนน้อยที่ทราบ

4.2.2 เมื่อผู้เข้าอบรมทราบถึงข้อดีของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแล้วว่า จะช่วยสร้างทักษะให้กับตัวนักศึกษาเอง ทั้งด้านความรู้ ภาวะการเป็นผู้นำ การกล้าแสดงออก แบบสอบถามวัดความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับความต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ตนเองกล้าแสดงออก ผลปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการที่จะเป็นผู้ที่มีความกล้าแสดงออก กล้าโต้แย้ง กล้าถาม กล้าตอบ แต่สิ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้นักศึกษาไม่มีความกล้านั้น เกิดจากความอาย ความกลัวว่าจะตอบผิด กลัวว่าจะคิดต่าง กลัวเป็นเป้าสายตา กลัวความกดดัน และมีบางคนกล้าถามแต่กลัวเพื่อนในห้องจะคำถำตั้งคำถามเพราะเพื่อนในห้องต้องการที่จะจบคาบเรียนด้วยความรวดเร็ว จึงเลือกที่จะนั่งเรียนเฉยๆ

4.2.3 เมื่อเลือกตัวอย่างของกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้นักศึกษาทดลองปฏิบัติแล้ว ผลปรากฏว่า นักศึกษาเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน ตื่นตัวกับกิจกรรมในรูปแบบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นผลตอบรับในเชิงบวก และนักศึกษาต้องการที่จะให้มีการนำเอารูปแบบกิจกรรมเหล่านั้นมาใช้ในการเรียนการสอนด้วย โดยให้เหตุผลว่า การทำกิจกรรมเป็นกลุ่มรู้สึกสนุก น่าสนใจ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนในกลุ่มด้วย จึงต้องการให้มีการนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนของสาขาวิชานิติศาสตร์ด้วย เพราะรูปแบบเดิมคือนั่งฟังอาจารย์บรรยายและมีเพียงการซักถามจากอาจารย์ผู้สอนบ้างเพียงเท่านั้นทำให้เกิดความเหนื่อยล้าในขณะเรียน และไม่มีความตื่นตัว อีกทั้งการทำกิจกรรมยังเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่กล้าแสดงออกมากขึ้นด้วย จึงมีความยินดีมากหากจะมีการปรับรูปแบบการสอนบ้างและเมื่อสอบถามถึงรูปแบบที่ต้องการให้นำมาใช้มากที่สุดคือ กิจกรรมกลุ่มเพราะรูปแบบของกิจกรรมนั้นมีการรวมกลุ่มแล้วช่วยกันทำกิจกรรมเป็นการดีที่จะได้ร่วมมือกัน มีเพียงส่วนน้อยที่เลือกรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจเช่น การเล่าเรื่อง มุมสนทนา และก็มีนักศึกษาจำนวนเพียงเล็กน้อย ที่บอกว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นวุ่นวายและไม่ชอบขนั่งเรียนแบบเดิมดีกว่า

4.3 ผลการวิเคราะห์คำถามเชิงลึกเพื่อทราบถึงลักษณะ พฤติกรรม นิัยส่วนตัว ความใส่ใจในการเรียน และผลการเรียนเป็นไปตามที่มุ่งหวังหรือไม่เพราะเหตุใด

4.3.1 จากการสอบถามถึงลักษณะนิัยส่วนตัวของนักศึกษากลุ่มนี้อย่างเชิงลึกแล้ว ผลปรากฏว่า นักศึกษาทุกคนก็เป็นคนร่าเริง กล้าพูดคุย กล้าแสดงออกกับเพื่อนๆร่วมห้องอย่างไม่เกรงอาย แต่เมื่อขณะอยู่ในชั่วโมงเรียนปรากฏว่ากลายเป็นคนไม่กล้าพูด ไม่กล้าถาม หรือ ไม่กล้าแสดงออก ทั้งๆที่ก็เป็นเพื่อนกลุ่มเดิมที่เคยพูดคุยมีความสนิทสนมกัน สาเหตุเพราะความอาย ความกลัวผิดพลาด ความกดดันเมื่อต้องถูกขึ้นตอบหรือแสดงความคิดเห็นในชั่วโมงเรียน มีเพียงนักศึกษาจำนวนน้อยที่มีความกล้าไม่กลัวความอาย เมื่อสอบถามถึงเหตุผลที่ทำให้มีความกล้า ได้คำตอบว่าเค้าเป็นคนที่มีความกล้ามาตั้งแต่ช่วงเรียน ม.ปลายแล้ว เพราะได้ทำกิจกรรมโรงเรียนตลอดและมีความสนิทกับครูที่สอนตั้งแต่ ม.ปลายจึงไม่มีความกลัวแบบเพื่อนส่วนใหญ่ และมีนักศึกษาคนหนึ่งให้เหตุผลว่าที่กล้าแสดงออกเพราะอาชีพทางบ้านที่มีอาชีพเป็นหมอทำวิทยุมาซึ่งจะต้องคุ้นเคยกับการทำกิจกรรมเป็นตัวแทนต่างๆอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่มีความอายหรือกลัวผิดพลาด นักศึกษาอีกคนหนึ่งให้เหตุผลว่าเมื่อก่อนก็ไม่กล้าเหมือนกับเพื่อนส่วนใหญ่และเกรดการเรียนก็ไม่ค่อยดี แต่ช่วงหลังมาอาจารย์ประจำสาขาดึงตัวให้ไปทำกิจกรรมเป็นตัวแทนรุ่นมากขึ้นจึงเริ่มมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปโดยที่ตนเองก็ไม่ว้าว และผลการเรียนก็เริ่มดีขึ้นด้วยเพราะตั้งใจฟังมากขึ้นในชั่วโมงเรียน แต่ก็มีนักศึกษาบางส่วนที่ให้ข้อมูลว่าตัวเองเป็นคนขี้อายมาก เลยไม่มีความกล้าในการที่จะแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็น แต่นักศึกษากลุ่มนี้ก็มีความต้องการอยากเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นคนที่มีความกล้าแสดงออก เพราะรู้ว่าการกล้าแสดงออกเป็นผลดีกับตนเองในอนาคต เกี่ยวกับอาชีพการงาน

4.3.2 เมื่อสอบถามถึงความใส่ใจ ตั้งใจจริงในการเข้ามาเรียนสาขาวิชานิติศาสตร์ นักศึกษาส่วนใหญ่เข้ามาเรียนเพราะอยากมีความรู้ทางด้านกฎหมาย เพราะกฎหมายปกป้องครอบครัวได้ ประกอบอาชีพได้ แต่มีนักศึกษาบางส่วนที่ต้องการมาเรียนเพราะแค่อยากได้วุฒิไปใช้ในการสมัครงานภายในอนาคต นักศึกษากลุ่มนี้จะไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่มีความต้องการมีความรู้ ไม่ต้องการผลการเรียนที่ดี ไม่ต้องการทำกิจกรรมใดๆ เพราะเค้าต้องการเพียงแค่วุฒหรือแค่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเท่านั้น และยังมีนักศึกษาอีกจำนวนเล็กน้อยที่ไม่ได้ต้องการมาเรียนนิติศาสตร์แต่โดนบังคับมาเรียน ในกลุ่มนี้มีทั้งนักศึกษาที่เรียนไปแล้วเกิดมีความชอบก็ตั้งใจเรียนอย่างจริงจังและมีในส่วนที่เรียนไปแล้วก็ไม่ได้เกิดความชอบแต่ต้องทนเรียนต่อไปเพื่อต้องการจบการศึกษาระดับปริญญาตรี

4.3.3 เมื่อสอบถามนักศึกษาวาดต้องการให้มีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนเป็นแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหรือไม่ ส่วนใหญ่แล้วมีความต้องการและยินดีให้ความร่วมมือหากมีการนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการเรียนการสอน เพราะนักศึกษาต้องการที่จะพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้เป็นคนที่มีความ

กล้าแสดงออก และอยากจะมีผลการเรียนเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้นด้วย และนักศึกษามีความต้องการที่จะเรียนรู้แบบเตกฉานตั้งแต่ในชั่วโมงเรียน เพื่อที่จะได้ไม่ต้องไปทำความเข้าใจด้วยตนเองอีกรอบซึ่งเป็นการเพิ่มภาระ หากเข้าใจตั้งแต่ในชั่วโมงเรียนแล้วก็จะเป็นการลดภาระของนักศึกษาอย่างมาก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์สู่วิชาชีพกฎหมาย เป็นการวิจัยแบบเชิงสำรวจ (Survey Research) วัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาถึงสิ่งที่จะสร้างความสนใจให้นักศึกษาหันมาสนใจใฝ่หาความรู้จากการเรียนการสอน เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชากฎหมาย และเพื่อศึกษาหารูปแบบในการพัฒนาให้นักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนรายวิชากฎหมาย

5.5.1 วิเคราะห์การศึกษาความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1) ข้อมูลสถานะทั่วไปของบุคคล

จากตารางที่ 4.1.1 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวนร้อยละ 58.19 เพศชายจำนวนร้อยละ 41.81 ส่วนอายุนั้นลำดับมากที่สุดคือต่ำกว่า 20 ปี จำนวนร้อยละ 69.09 ลำดับรองลงมา คือ 21-30 ปี จำนวนร้อยละ 30.91

2) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

จากตารางที่ 4.1.2 การจัดเนื้อหาทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ พบว่า นักศึกษามีความพอใจในประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก คือ 4.70 ความสามารถของวิทยากรอยู่ในระดับรองลงมา คือ 4.60 รองลงมาตามลำดับ ความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรม คือ 4.45 กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นที่น่าสนใจ คือ 4.43 การจัดเนื้อหาและ กิจกรรมมีความเหมาะสม คือ 4.41 ความรวมการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป คือ 4.40 เอกสารและวัสดุในการจัดกิจกรรมมีเพียงพอ คือ 4.36 และความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม คือ 4.07

3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ร่วมโครงการ

จากตารางที่ 4.1.3 ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหลังจากที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย คือ 4.63 สามารถบอกประโยชน์จากการที่ได้รับการอบรมได้อยู่ในระดับรองลงมา คือ 4.40 สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับในการอบรมอยู่ในลำดับรองลงมาตามลำดับ ค่าเฉลี่ย คือ 4.30 และความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ก่อนเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับต่ำสุด ค่าเฉลี่ย คือ 3.85

4) การนำความรู้ไปใช้ของผู้เข้าร่วมโครงการ

จากตารางที่ 4.1.4 ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยคือ 4.50 มีความมั่นใจในการที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ อยู่ในระดับรองลงมา ค่าเฉลี่ยคือ 4.49 สามารถให้คำปรึกษาแก่บุคคลอื่นได้ ค่าเฉลี่ยคือ 4.38 และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ / ถ่ายทอดต่อชุมชนได้ ค่าเฉลี่ยคือ 4.34

5.1.2 วิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจ ความต้องการ และผลของการใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนกฎหมายของนักศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยแยกพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ความเข้าใจเดิมของนักศึกษา ก่อนที่จะเข้ารับการอบรม นักศึกษาล้วนแต่มีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแต่ไม่ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจึงไม่ให้ความสำคัญ หลังจากที่ได้รับ การอบรมแล้วนักศึกษาเกิดความเข้าใจถึงรูปแบบและประโยชน์มากขึ้นและต้องการให้มีการนำรูปแบบ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ประกอบในการเรียนการสอน

2) ความต้องการในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการเรียนการสอนสาขาวิชานิติศาสตร์ เมื่อนักศึกษาทราบถึงประโยชน์และข้อดีที่จะได้รับจากรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแล้วนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการที่ให้มีการนำรูปแบบต่างๆมาใช้กับตนเอง โดยมีความคาดหวังว่าผู้สอนจะสามารถช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นได้ คือ ให้กลายเป็นคนที่มีความกล้าแสดงออก และสามารถกระตุ้นดึงความสนใจของผู้เรียนให้กลับมามีความตั้งใจได้ตลอดเวลาในระหว่างการเรียนรู้ โดยการใช้กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมๆ

3) ความต้องการในรูปแบบการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์แบบสอบถามแบบปลายเปิดในเรื่องความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมในรูปแบบใดแล้วนั้น ผลปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้ใช้กิจกรรมในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม โดยให้เหตุผลว่าการรวมกันเป็นกลุ่มนั้นมีข้อดีหลายข้อ คือ ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน มีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมกันมากขึ้น ได้เรียนรู้นิสัยเพื่อนๆในห้องมากขึ้น และได้ลดความขัดแย้งกันภายในห้องด้วย

5.1.3 วิเคราะห์คำถามเชิงลึกเพื่อทราบถึงลักษณะ พฤติกรรม นิสัยส่วนตัว ความใส่ใจในการเรียนและผลการเรียนเป็นไปตามที่มุ่งหวังหรือไม่เพราะเหตุใด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกทำให้ทราบถึงลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัจจัยอันส่งผลกับการเรียนของนักศึกษา

1) จากการวิเคราะห์คำถามข้อมูลเชิงลึกแล้วได้ทราบว่า โดยปกติแล้วนักศึกษาทุกคนกล้าพูดกล้าแสดงออกกับเพื่อนเป็นปกติทุกคน แต่เมื่อเข้าสู่ห้องเรียนมันเป็นการเปลี่ยนสถานการณ์จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนโดยมีอาจารย์ผู้สอนเข้ามาอยู่ร่วมในเหตุการณ์ด้วยซึ่งส่งผลให้นักศึกษาเกิดความกดดันจนเป็นเหตุให้ไม่กล้าทำกิจกรรมใดๆแม้กระทั่งการตอบคำถามในชั้นเรียน

2) จากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วได้ทราบว่าเวลาที่นักศึกษาเข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีนั้น ความตั้งใจแรกของนักศึกษาทุกคนมีความตั้งใจที่จะเต็มที่กับการเรียนรู้ อยากมีผลการเรียนที่ดี แต่เมื่อได้มาอยู่กับสถานการณ์จริงปรากฏว่ามีสิ่งเร้ารอบตัวหลายอย่างอันส่งผลให้ความตั้งใจใส่ใจในการศึกษาจากแรกเริ่ม ค่อยๆลดลงไป

3) จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำถามเชิงลึกแล้วพบว่าผลการเรียนของนักศึกษาส่วนใหญ่แล้วนั้น ไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายแรกตั้งแต่ที่เริ่มเข้ามาศึกษา มีเพียงส่วนน้อยที่พึงพอใจกับผลการเรียนของตนเองแล้ว เพราะได้ตั้งใจและลงมือทำเต็มที่แล้วในการเรียน

5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากนักศึกษาถึงลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมก่อนที่จะเริ่มการอบรมปรากฏว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจถึงลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ว่า คือ การที่ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ตื่นตัว มีส่วนร่วมในการเรียน เพื่อเกิดการเรียนรู้เกิดทักษะใหม่ๆตลอดเวลา ซึ่งนับว่านักศึกษามีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับที่ดีอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่ทราบถึงประโยชน์หรือข้อดีที่ตนเองจะได้รับจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เมื่อได้รับการอบรมแล้วก็ได้ทราบถึงประโยชน์และข้อดีที่ตนเองจะได้รับ และยินดีหากมีการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการเรียนการสอนของตน แต่ก็มีนักศึกษาบางส่วนซึ่งเพียงส่วนน้อยที่ไม่ต้องการให้มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ส่วนร่วมมาใช้ หากคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดกับคนส่วนใหญ่ที่มีความต้องการจะพัฒนาตนเองให้เป็นบัณฑิตที่ดีมีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้ศึกษามีความเห็นที่เราควรเห็นแก่ผลประโยชน์ของนักศึกษาส่วนใหญ่มากกว่าส่วนน้อย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษาต้องการให้ผู้สอนเป็นผู้กำหนดกิจกรรมที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนและยังหวังอีกว่ากิจกรรมนั้นจะช่วยให้อัตถิษณักศึกษามีความตั้งใจในการศึกษาเพิ่มมากขึ้นมีผลการเรียนที่ดีขึ้น และมีความกล้าแสดงออกมากขึ้นหรือมีภาวะการณั้เป็นผู้นำมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งความคาดหวังนั้นผู้ศึกษามีความเข้าใจว่าความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดจะมาจากตัวผู้สอนซึ่งในความเป็นจริงแล้วนั้นความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต้องเริ่มจากตัวนักศึกษาเองก่อน ผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะชี้แนะและออกแบบกำหนดกิจกรรมเพียงเท่านั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองเสียใหม่ให้เป็นไปในทางที่ดีเป็นบัณฑิตที่ดีมีคุณภาพแต่นักศึกษาไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไรใช้วิธีการใด จึงฝากความหวังไว้กับผู้สอนว่าจะสามารถชี้แนะและช่วยเปลี่ยนแปลงตัวนักศึกษาได้ แม้ว่ากิจกรรมต่างๆที่จะถูกนำมาใช้จะเป็นการเพิ่มภาระให้กับนักศึกษาก็ยินดีที่จะร่วมมือ แต่ก็มึ้นักศึกษาบางส่วนที่ต้องการเปลี่ยนตัวเองแต่ไม่ต้องการเพิ่มภาระตนเองซึ่งความคิดในลักษณะนี้อาจเกิดจากความที่ไม่ได้ตั้งใจจริงที่อยากจะเปลี่ยนแปลงตัวเอง พัฒนาตัวเอง นักศึกษากลุ่มนี้จึงไม่ต้องการหาจะนำรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ และอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่มีความต้องการที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนให้มีการนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ต้องการศึกษาในรูปแบบเดิมเท่านั้น ไม่อยากเปลี่ยนแปลงตนเองซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้เป็นเพียงกลุ่มน้อยที่ไม่ควรนำมาเป็นเงื่อนไขในการคิดพัฒนาใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ควรจะคำนึงถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่และคำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักศึกษาจะได้รับ เมื่อจบไปนักศึกษาจะมีภาวะความเป็นผู้นำมากขึ้นมีความกล้าแสดง เสนอ ความคิดเห็นของตนเองซึ่งเป็นลักษณะของบัณฑิตที่ดี ที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการเมื่อจบการศึกษาออกไป

บรรณานุกรม

- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. นโยบายการบริหาร. [online]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. แหล่งที่เข้าถึง : <https://www2.pcru.ac.th/pcruv4/main.php?page=policy>. [10 ตุลาคม 2561]
- แสงดาวถิ่นहारวงษ์. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จากทฤษฎีการปฏิบัติในรายวิชาการคณิตศาสตร์สำหรับเด็ก. [online]. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2558. แหล่งที่เข้าถึง : [hs.pbru.ac.th > phocadownloadpap > hs_magazine > 1.pdf](http://hs.pbru.ac.th/phocadownloadpap/hs_magazine/1.pdf). [10 ตุลาคม 2561]
- ทฤษฎีการเรียนรู้และการประยุกต์สู่การสอน. [online]. แหล่งที่เข้าถึง : <https://sites.google.com/site/hnwykarreynru123/thvsdi-kar-reiyn-ru-laea-kar-prayukt-su-kar-sxn>. [11 ตุลาคม 2561]
- ดร.สุภณิดา ปุสุรินทร์คำ. หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. [online]. Dr.supanida. แหล่งที่เข้าถึง : http://opalnida.blogspot.com/2008/06/blog-post_13.html. [12 ตุลาคม 2561]
- บทที่ 2 ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง [online]. แหล่งที่เข้าถึง : [eresearch.library.ssru.ac.th > bitstream](http://eresearch.library.ssru.ac.th/bitstream). [13 ตุลาคม 2561]
- นายอนันต์ศักดิ์ สร้างคำ. ทฤษฎีการเรียนรู้. [online]. Max social. แหล่งที่เข้าถึง : <https://sites.google.com/site/anansak2554/thvsdi/thvsdi-kar-reiyn-ru>. [13 ตุลาคม 2561]

ภาพบรรยากาศกิจกรรมโครงการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

ภาพบรรยากาศกิจกรรมโครงการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

ภาพบรรยากาศกิจกรรมโครงการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

ภาพบรรยากาศกิจกรรมโครงการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

ภาพบรรยากาศกิจกรรมโครงการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

ภาพบรรยากาศกิจกรรมโครงการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

ภาพการประชุมกลุ่มย่อยและการถามข้อมูลเชิงลึก

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล นางสาวอุไรวรรณ ศรีนารังค์
Miss. Uraiwun Sienarang
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
1679900009
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. ตำแหน่งทางวิชาการ -
5. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์ 056-717100 E-mail : unlimitelife44@gmail.com
6. ประวัติการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง